

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ НА КРИМИНАЛНА ПОЛИЦИЯ С ДРУГИ СТРУКТУРНИ ЗВЕНА В МВР ПРИ РАЗКРИВАНЕ НА ПРЕСТЪПЛЕНИЯ

ДОКТОР АНДРЕЙ ДЖУНИН

Д-р Андрей ДЖУНИН е роден през 1977 г. в гр. Видин. Завършил е Минно-геоложки университет „Св. Иван Рилски“, гр. София. Работил е в органите на МВР, като служител от криминална полиция в 07 районно управление и Столична дирекция на вътрешните работи.

От 2009 г. е на работа в Академията на МВР, а от 2010 г. е преподавател във факултет „Полиция“. През 2016 г. му е присъдена образователната и научна степен „доктор“. Съавтор е на учебник „Оперативно-издирвателна дейност за противодействие на конвенционалната престъпност“. Автор е на студии и други публикации по въпроси, свързани с противодействието на престъпността.

Участник в научни конференции и работни семинари по тематика, отнасяща се до защитата на националната сигурност, противодействието на престъпността и опазването на обществения ред.

INTERACTION OF CRIMINAL POLICE WITH OTHER STRUCTURAL BODIES IN THE MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS IN DISCOVERY OF CRIMES

ANDREY JOUNIN, PHD,
THE ACADEMY OF THE MINISTRY
OF THE INTERIOR,
THE FACULTY OF POLICE

Abstract: *The effectiveness of most non-material activities is directly dependent on the interaction of the bodies that carry them out with other bodies and organizations. One such activity is the operative-search. It is carried out by the operative-search authorities in the structures of the Ministry of Interior. Criminal Police is a structural unit (department, sector, or group) in these structures and its main task is to prevent and detect offenses from the composition of conventional crime. The detection of these crimes in many cases requires interaction with other structural units of the Ministry of Interior, other state bodies and organizations.*

Key words: *operative-search activity, interaction, criminal police, disclosure, crime.*

Резюме: *Ефективността на повечето дейности извън сферата на материалното производство е в пряка зависимост от взаимодействието на органите, които ги осъществяват, с други органи и организации. Една такава дейност е оперативно-издирвателната. Тя се осъществява от оперативно-издирвателните органи в структурите на Министерството на вътрешните работи. Криминална полиция е структурно звено (отдел, сектор или група) в тези структури и основната му задача е превенция и разкриване на престъпленията от състава на конвенционалната престъпност. За разкриването на тези престъпления в много от случаите се налага взаимодействие с други структурни звена на Министерството на вътрешните работи, с други държавни органи и организации.*

Ключови думи: *оперативно-издирвателна дейност, взаимодействие, криминална полиция, разкриване, престъпление.*

Криминална полиция е структурно звено в състава на Главна дирекция „Национална полиция“ (ГДНП), областните дирекции на Министерството на вътрешните работи (ОДМВР) и районните управления (РУ) към тях [8, чл. 5, ал. 1, чл. 9, ал. 1]¹. В ГДНП Криминална полиция е отдел, а в ОДМВР и РУ е отдел, сектор или група в зависимост от категорията им. Основна дейност на Министерство на вътрешните работи (МВР) и в частност на криминалната полиция е оперативно-издирвателната. Оперативно-издирвателната дейност (ОИД) е съвкупност от явни и тайни действия на оперативно-издирвателните органи на МВР за противодействие на престъпността и заплахите за националната сигурност и за опазване на обществения ред. Една от целите на тази дейност е разкриването на престъпления [2, чл. 6, ал. 1, т. 1, чл. 8, ал. 1 и ал. 3, т. 1]².

Разкриване на престъпление от МВР е дейност (процес), която се осъществява от оперативно-издирвателните му органи в границите на компетентността им, с цел откриване на признаците и установяване на обстоятелствата на извършеното престъпление, издирване на извършителите и прилагане спрямо тях на предвидените в закона мерки. Процесът на разкриване на престъпления е свързан с получаване, събиране, проверка, анализиране, систематизиране и реализиране на информация. Тези

дейности са свързани с информационното обезпечаване на ОИД. Същото, като съставна част на документирането и разкриването, показва неразривното единство на различни по характер, съдържание и предназначение оперативно-издирвателни, процесуални, технико-криминалистически и оперативно-технически мероприятия (ОТМ), явяващи се източници на оперативна и процесуална информация. Само такова единство на информационните източници и взаимодействие между структурите, които ги осъществяват, позволява успешно да се решават задачите за бързото и пълното разкриване на престъпления, разобличаването на извършителите и вземането спрямо тях на предвидените в закона мерки.

В този смисъл *под взаимодействие между криминалната полиция и другите структурни звена в МВР се разбира делово сътрудничество на основата на взаимопомощта, с цел най-ефективно решаване на задачите за защита на националната сигурност и обществения ред, на живота, здравето, правата, свободите и имуществото на гражданите от престъпни посегателства. То се изразява в изпълнението на съгласувани и съвместими по цели, време и място мероприятия за недопускане, ограничаване или отстраняване на причините и условията за извършване на престъпления, установяване*

на обстоятелствата на извършените престъпления, издирване на извършителите и прилагане спрямо тях на предвидените в закона мерки.

Взаимодействието между криминалната полиция и другите структурни звена в МВР при разкриване на престъпления, от своя страна, пък не е възможно без информационно обезпечаване.

Взаимодействайки си, съответните страни събират, съхраняват и анализират постъпващата информация, която впоследствие се реализира чрез наказателните дела и присъдите по тях. За ефективността на взаимодействието е необходимо компетентно ръководство, което да осигурява координацията. Ефективното ръководство спомага да се уточняват целите и задачите на взаимодействието, конкретизират се средствата и методите, определя се тактиката и стратегията.

Важно значение в процеса на взаимодействие има контролът, който позволява своевременно да се установяват възможните недостатъци и пропуски в процеса на взаимодействие, да се конкретизира по-рано взето решение и оценка на текущия и крайния резултат на дейността.

Успешната дейност на МВР като система е възможна само при правилно и най-тясно взаимодействие между отделните нейни звена и подсистеми. Дейността на полицията се осъществява в граници, строго определени от закона и подзаконовите

нормативни актове, поради което взаимодействието между различните нейни органи има процесуална и организационно-тактическа характеристика. От друга страна, осъществяването на организационно-тактическите аспекти на това взаимодействие изисква задълбочено изучаване на постоянно изменящата се оперативна обстановка, на формите и начините на действие на престъпниците, а така също и научно обосноваване на необходимостта от използване на различните форми на взаимодействие между органите [5, с. 21]³.

Ефективното противодействие на престъпността изисква взаимодействието на криминалната полиция с други структурни звена в МВР да се осъществява в следните направления:

1. Взаимодействие с разследващите полици

Взаимодействието между служителя от криминална полиция и разследващия полицай при разкриването и разследването на престъпления се характеризира с редица особености, обусловени от сложността на някои от случаите, количеството на получената до дадения момент информация, както и дали е установен или е неизвестен извършителят.

Провеждането на съответните процесуални действия е от компетентността на разследващия полицай,

който предприема неотложни мерки за реагиране на факта на престъпното събитие. В случаите, когато е необходимо, огледът на местопроизшествието при извършено престъпление се провежда под ръководството на разследващ полицай. По този начин се обезпечават юридически обоснована оценка за наличието или отсъствието на основания за провеждането на досъдебно производство, създаване на ефективна организация от правна гледна точка за работа на местопроизшествието, рационално съчетаване на неотложните процесуални действия и първоначалните оперативно-издирвателни мероприятия (ОИМ).

Взаимодействието между посочените категории служители започва още при огледа на местопроизшествието и се изразява в следното:

- запознаване с обстановката на местопроизшествието и определяне периметъра и тактиката за провеждането на огледа;
- служителят от криминалната полиция оказва съдействие на разследващия полицай при извършването на огледа;
- служителят от криминалната полиция осигурява свидетели и свидетели-очевидци на извършеното престъпление; проверява за наличието на видеонаблюдение в района; провежда разузнавателни беседи за получаването на вторична информация; при

необходимост по указания на разследващия полицай организира преследването на извършителите по „горещи следи“.

След приключване на огледа на местопроизшествието, на базата на получената информация, служителят от криминална полиция и разследващият полицай планират процесуалните действия и ОИМ, които следва да бъдат проведени.

Съвместният анализ на наличната информация позволява да бъдат изградени обосновани оперативно-издирвателни и следствени версии и планирани съответните мероприятия за тяхната проверка. Доброто взаимодействие между служителя от криминална полиция и разследващия полицай има значение и за резултатната реализацията на материалите по оперативните дела и преписките.

Например при провеждането на обиск, претърсване, на разследващия полицай е необходима информация, получена по оперативен път, относно местата, където е скрито отнетото имущество, предмети или документи, използвани при извършването на престъплението, наличието на тайници и т.н. По време на обиска се осигурява охрана и наблюдение за поведението на обискираните лица.

При провеждането на очна ставка е целесъобразно присъствието на служителя от криминалната полиция, който

да наблюдава поведението на участниците в това процесуално действие.

За провеждането на разпознаване по реда на НПК служителят от криминална полиция осигурява подходящи лица, а при необходимост – предмети и документи, свързани с извършеното престъпление.

За осъществяването на добро взаимодействие между служителя от криминалната полиция и разследващия полицай при противодействието на престъпността от значение е следното:

- познаване на оперативната обстановка в района на извършване на престъплението, състоянието на престъпността в конкретния период;
- добро познаване от разследващия полицай на възможностите, които предоставя ОИД;
- познаване на криминогенните фактори, способстващи извършването на престъпления в обслужваната територия;
- информация за места и канали за пласиране на отнето имущество, сборища на престъпни елементи, възможните места за укриване на издирваните престъпници;
- познаване психологията на престъпниците, начините за подготовка и извършване на престъпленията, мерките, които предприемат, за да не бъдат разкрити;
- непрекъснат обмен и

анализ на информацията, получена при провеждането на процесуални действия и ОИМ.

За пълното разкриване и обективно разследване на извършени престъпления много важно значение има взаимодействието между служителя от криминална полиция и разследващия полицай в процеса на реализация на оперативните дела. При реализацията на оперативни дела за извършени престъпления в поделенията на МВР се използват различни подходи в зависимост от установената практика, а в някои случаи и от вижданията на съответните ръководители.

Целесъобразно е материалите по оперативното дело да се предоставят за запознаване от разследващия полицай. Значението на такова непосредствено запознаване е, че се създават благоприятни условия за анализ на събраната информация, позволява да се определи тактиката и последователността на провеждане на процесуалните действия. От друга страна, по този начин разследващият полицай ще може така да използва данните, получени по оперативен път, че да не разшифрова техния източник, методите и средствата, чрез които те са били получени. При този вариант се изготвя съвместен план с ОИМ и процесуални действия, което е важна предпоставка за доброто взаимодействие и взаимния обмен на информация.

Някои автори категорично се противопоставят

на такава препоръка, мотивирайки своите съображения с това, че у разследващия полицай, в резултат на запознаването с материалите от оперативното дело, възниква предубеденост, което може да доведе до необективност на разследването [4, с. 67]⁴.

Счита се, че различните автори имат основания за мненията, които изказват. Влиянието на оперативната информация действително не е маловажен фактор при построяването на версии и избора на процесуалните средства за доказване. Но силата на натиска върху съзнанието на разследващия полицай в дадения случай не е по-висока, отколкото при запознаването му с актове от ревизии или заявления, където са изложени обстоятелства за извършените или извършваните престъпления и са посочени лица и документи, които могат да потвърдят установените факти.

Непосредственото запознаване на разследващия полицай с материалите от оперативното дело несъмнено има голямо практическо значение. И въпреки това съществуват предели на запознаване, продиктувани от интересите на секретността и правната защита на средствата и методите на ОИД. В случая е необходимо да се ръководим от това, че сведенията за използваните при провеждане на негласните ОИМ сили, средства, източници, методи, планове и резултати от ОИД за лицата, внедрени в престъпни

групи, за доброволните сътрудници, а също за организацията и тактиката на провеждане на ОИМ, представляват държавна тайна и подлежат на разсекретяване само в предвидените от закона случаи [1, чл. 31, ал. 6; 7, чл. 50, ал. 5, т. 3.]⁵.

От изложеното до тук става ясно, че процесът на разкриване на престъпления много зависи от нивото на взаимодействие на оперативно-издирвателните органи и разследващия полицай, респективно органите на досъдебното производство. Тази констатация е особено валидна в етапа на реализация на материалите по оперативните дела и преписките.

2. Взаимодействие с експерт-криминалистите

Служителите от звената експертно-криминалистическа дейност (ЕКД) активно участват в дейността по разкриването и разследването на престъпленията, като съобразно тяхната функционална компетентност откриват, фиксират и изземват следи и веществени доказателства, изготвят експертизи и извършват различни криминалистически изследвания.

Участието на експерт-криминалист в дейността по разкриването на престъпления способства за бързото им разкриване чрез откритите следи и веществени доказателства. Експертно-криминалистическите способности и методики непрекъснато се усъвършенстват,

разширява се кръгът от обекти, които се намират чрез използване на технико-криминалистически средства (особено микроследите и микрочастиците).

Взаимодействието на служителя от криминалната полиция и експерт-криминалиста при разкриването на извършени престъпления може да се изрази в няколко направления, най-вече при престъпленията с неизвестен извършител:

- при оглед на местопроизшествие експерт-криминалистът търси, фиксира и изземва дактилоскопни, одорологически и други следи. Също така открива и фиксира предмети и документи – веществени доказателства. Служителят от криминална полиция, базирайки се на своя опит и оперативна информация, която не е известна на експерт-криминалиста, може да му посочи и други места на които да се „обърне внимание“ при огледа;
- при откриването на свидетели-очевидци, служителят от криминална полиция може да ги заведе при експерт-криминалиста, за да му бъде предоставена информация за словесния портрет на извършителя, по която той да изготви синтезиран компютъризиран портрет;
- при наличие на видеозаписи от охранителни и камери за видеонаблюдение с лошо

качество, на които е заснет извършителят, може да се използват възможностите на експертите от Научноизследователския институт по криминалистика – МВР за подобряване на качеството.

Взаимодействието на служителя от криминалната полиция и експерт-криминалиста, макар и по-рядко, може да се осъществи и при оперативни проверки по отношение на конкретно заподозрени лица в следните направления:

- при разкриването на престъпления, извършени с използването например на специални средства („тирбушон“, „балерина“, „тапа“ и др.), служителят от криминална полиция може да изготви постановление за извършване на съответните криминалистически изследвания;
- при разкриването на някои престъпления много често се налага да се правят трасологически изследвания (например при „пренабиване“ на номера на рамата на моторно превозно средство) [6, чл. 345а]⁶;
- могат да бъдат взети дактилоскопни следи и биологичен материал от конкретно заподозрените лица (това обикновено се прави негласно с помощта на оперативни комбинации, доброволни сътрудници и др.), след което да се предадат на експерт-криминалиста за сравнително изследване.

Доброто взаимодействие между служителя от криминална полиция и експерт-криминалиста е важна предпоставка за бързото разкриване на извършените престъпления и доказването на цялостната престъпна дейност на извършителите.

3. Взаимодействие със служителите от охранителна полиция (пътна полиция, патрулно-постова дейност и полицейските инспектори)

В редица случаи при извършени престъпления е необходимо съдействието на служителите от охранителна полиция. Това в повечето случаи се налага на първоначалния етап при разкриване на престъпното деяние (работа по „горещи следи“). Често след извършване на престъплението, престъпниците се стремят да напуснат по най-бързия начин местопрестъпствието (пеша или с моторно превозно средство). Ако пострадалият е съобщил или сигналът в полицията за извършеното престъпление е получен своевременно, служителите от патрулно-постовата дейност (ППД) се уведомяват с цел организиране на заградителни мероприятия. В тези случаи нарядите трябва да бъдат запознати с получената до момента информация за престъпното събитие и особено с описанието на извършителя или извършителите. Когато има изготвен фоторобот, той се предоставя на служителите от посоченото звено.

В случаите, когато след извършване на престъпление е придобито някакво имущество, например бижута, мобилен телефон и др., е необходимо съдействието на полицейските инспектори (ПИ) за проверка в районите им на обслужване, на изкупвателни пунктове, заложни къщи, битпазари, авто- и жп гари, аерогари и други места с цел откриване на имуществото и получаване на информация за лицето, което ги е оставило. За целта трябва да им бъде предоставена информация за отнетото имущество – документи, снимки и др. Възможностите на ПИ могат да се използват и в дейността по оперативно проучване на лица, обосновано заподозрени в извършването на престъпление.

Когато престъпникът се е оттеглил от местопрестъплението с моторно превозно средство (МПС), трябва да се придобие максимално количество информация за него, с която да се запознаят служителите на пътна полиция (ПП) – регистрационен номер, марка, модел, цвят, брой врати и т.н. Необходимо е да се разбере дали водачът е престъпникът или си има „шофьор“. При втория случай трябва да се направи подробно описание на „шофьора“ и на останалите пътници в МПС (ако е имало такива). Това ще помогне на служителите от ПП и ППД да извършват проверки на МПС не само по неговите отличителни белези, но и по описанието на заподозрените лица (възможно е по време на оттеглянето да

са сменили МПС). В случай, че пострадалият е успял да запомни регистрационния номер (или част от него), трябва незабавно да бъде направена справка в АИС - КАТ за неговия собственик. Чрез справката в АИС „Български документи за самоличност“ може да бъде осигурена фотоснимка на собственика, която да бъде предоставена на служителите от охранителна полиция. Горепосочените мероприятия могат да бъдат организирани и проведени само в случаите, когато е имало пряк контакт между престъпника и пострадалия.

Помощта на служителите от ПП може да бъде ползвана и при задържането на телефонни измамници, в случаите когато престъплението се извършва от движещ се автомобил. В такива случаи се ползват и силите на ППД за установяване на постове на входно-изходните артерии на населеното място, от което се извършва измамата. Взаимодействие със служителите на ПП и ППД може да се осъществи и в случаите, когато е изминало много малко време от предаване на парите на „мулето“ и то се е оттеглило с автомобил. Взаимодействието при разкриване на престъпления с изброените по-горе структурни звена на МВР е най-често използваното в практиката на Криминална полиция. Разбира се, понякога се налага да се ползва помощта и на други структурни звена – икономическа полиция, детска педагогическа стая,

информация и архив и др., както и на други държавни органи и организации извън системата на МВР. Освен, че влияе върху ефективността на процеса на разкриване на престъпления, в някои случаи е невъзможно разкриването им без взаимодействие. Например, разкриването на телефонна измама е невъзможно без използването на специални разузнавателни средства, които се осигуряват и прилагат от Държавна агенция „Технически операции“ [3, чл. 20, ал. 1, т. 1]⁷. Взаимодействието е една от функциите на организацията, и в частност на организацията на ОИД. Без него не може да се говори за каквато и да е организация. То обезпечавя разделението на труда и съгласуваността на действията, позволява икономия на сили, средства и време. Чрез осъществяването на взаимодействие се реализират задачи, които е невъзможно да се решат с разпокъсани, единични действия.

¹ Закон за защита на класифицираната информация, обн., ДВ, бр. 45 от 30 април 2002 г. (последно изменение, ДВ, бр. 17 от 26 февруари 2019 г.).

² Закон за Министерството на вътрешните работи, обн., ДВ, бр. 53 от 27 юни 2014 г. (последно изменение и допълнение, ДВ, бр. 34 от 23 април 2019 г.).

³ Закон за специалните разузнавателни средства, обн., ДВ, бр. 95 от 21 октомври 1997 г. (последно допълнение, ДВ, бр. 37 от 7 май 2019 г.).

⁴ Иванов, С. Вымогательство: криминалистическое и оперативно-розыскное обеспечение процесса расследования. Ижевск, Изд. Детектив-информ, 1998.

⁵ Караджов, И. Основи на взаимодействието между оперативните органи и следователя от народната милиция при разкриването на престъпленията. С., Изд. ВСШ „Г. Димитров“ – МВР, 1975.

⁶ Наказателен кодекс, обн., ДВ, бр. 26 от 2 април 1968 г. (последно изменение и допълнение, ДВ, бр. 16 от 22 февруари 2019 г.).

⁷ Правилник за устройството и дейността на Министерството на вътрешните работи, обн., ДВ, бр. 60 от 22 юли 2014 г. (последно изменение, ДВ, бр. 12 от 8 февруари 2019 г.).